

Filosofie jako doktrína

Někdy mluvíme o filosofii jako o určitém „učení“, tj. „doktrině“, „nauce“. To je ovšem sice jen jazykový obyčej, návyk, ale jeho jednou nevýhodou či spíše vadou je to, že od sebe neodlišujeme aktuální, živé filosofování, a pak jeho „produkty“ (a dokonce zatvrdlé, zkamenělé zbytky, relikty). Daleko vážnějším problémem je však to, zda je vůbec možno filosofii „učit“. „vyučovat“ – slovo „doktrína“ je odvozeno od slovesa *docere*, učit. Dalo by se říci, že v evropských tradicích je po staletí zakotvena představa, že filosofii nejen vyučovat lze, ale že to je potřebné a nutné. Teprve v jistém období „moderní“ doby dochází k zpochybnění tohoto přesvědčení, ale v docela obráceném smyslu: filosofii není třeba vyučovat, ale především proto, že je zpochybněna sama filosofie, tedy nikoli její „učitelnost“. Přímo programově to formuloval třeba Auguste Comte a po něm „pozitivisté“. Až s jistým zpožděním dochází dnes k tomu, že si stále víc „intelektuálů“, tedy vzdělavců, uvědomuje, že ani nejexaktnější vědec se nemůže nějakému typu filosofie a filosofování vyhnout. To, co je v jeho myšlení a myšlenkové práci možno kriticky odhalit jako jistý druh filosofie (či spíše jakýchsi filosofických „prvků“ či „útržků“, „rysů“, kousků myšlenkových struktur apod.), se však obvykle nešíří vědomě, zejména nikoli „učením“, nýbrž spíše nápodobou, a nejčastěji ovšem „nákazou“, „infekcí“. Takové kritické odhalování ovšem není možné ani myslitelné jinak než ve filosofickém smyslu: jen filosof je schopen takové „útržky“ filosofických předpokladů odhalit a posoudit, zda tam třeba i pro něho nejsou vedle všelijakých zastaralých nebo vůbec neplatných zbytků přítomna třeba i velmi závažná filosofémata, pro filosofii resp. další, nové filosofické zpracování a tedy filosofování nemálo inspirativní. Filosofie „vyučovaná“ se stává pouhou myšlenkovou dovedností, a ta se postupem věků vylepšuje a má ovšem řadu „druhů“ a „stylů“. Tím se ovšem stává zároveň nástrojem pro sofistiku. Problém školské (zejména vysokoškolské, univerzitní) „výuky“ filosofie spočívá v tom, že se tak může šířit (a opravdu také šíří) sofistika (na různých úrovních a za různými druhy cílů), ale že vlastní filosofie, tj. ta „pravá filosofie“ (orthé filosofia) je stále víc zakrývána a hlavně zaměňována za různé „nepravé filosofie“.

(Písek, 110421-1.)